

Madona kláštera augustiniánů kanovníků v Třeboni

resumé

Gotická opuková socha Panny Marie s Ježíškem z klášterního kostela sv. Jiljí v Třeboni vznikla pravděpodobně v posledním desetiletí 14. století jako dílo krásného slohu. Je připisována okruhu Mistra Krumlovské madony.

Třeboňská madona zaujímá v krásném slohu důležité místo. Ukazuje fázi, kdy se sloh již dostává za svůj vrchol. V její kompozici se mísí vliv Madony z Krumlova a Madony z Vratislavi, které představují vrcholnou fázi krásného slohu. Na třeboňské soše však již pozorujeme jisté omezení prostoru, ztuhnutí a linearizaci forem, které jsou sice ještě v náznaku, ale v pozdějších dílech krásného slohu převládnu. Madoně velmi prospěla restaurace prováděná v 70. letech. Do té doby se totiž její kvalita skrývala pod silnými nánosy barevných vrstev z pozdějších přemalob, které zakryly jemnou modelaci sochy. Zprvu byla pokládána za jedno z prvních děl krásného slohu (Jaromír Pečírka), později ji Albert Kutal označil za dílo některého z pomocníků Mistra Krumlovské madony. Karl Heinz Clasen jejího autora považoval za nejdůležitějšího následovníka Mistra krásných madon, zatímco Jaromír Homolka vyslovil možnost, že se jedná o repliku kvalitnější sochy, která se nedochovala.

Kostel při klášteře augustiniánů kanovníků, v němž se madona nachází, byl dostavěn v roce 1392 a socha patrně vznikla blízko tohoto data. S velkou pravděpodobností si augustiniáni přivezli dílo z Prahy, kam často putovali za svými bratry a kde byla na konci 14. století velká prosperující dílna.

Třeboňská madona úzce souvisí s madonami z Vimperka a z Chlumu sv. Maří. Vimperská socha má pravděpodobně stejné vzory jako Třeboňská madona, ukazuje však poněkud jiný směr dalšího vývoje. Místo tuhnutí se zde kompozice uvolňuje a expanduje do šíře. Působení obou soch v sobě nezapře Madona z Chlumu sv. Maří, která se sice kompozičně podobá Vimperské madoně, ovšem v celkovém pojetí se drží tendence započaté třeboňskou sochou. V Madoně z Chlumu sv. Maří se plně rozvíjí manýristická fáze krásného slohu. Tento proud představuje myšlenkově i formálně protipól směru, který se zformuloval v předhusitské Praze a který reprezentuje Mistr Týnského Ukřižování.